

I.—NGA WAI

63. Ma te Kaunihera e hanga nga paero e pa ana ki nga wai inu me nga wai kai e tau ana ki nga ahuatanga o tona takiwa, i runga ano ia i ta te Apiha Whakahaere i te Ora e whakaae ai.

64. Mehemea te wai mo tetahi whare noho no roto i te taika tauranga wai ua kia kotahi horoinga kia ma a roto o taua taika i te tau e ia tangata nona taua whare a kai-noho ranei o taua whare kia maha atu ranei nga horoinga ara kei runga tonu i te ahuatanga te tikanga.

J.—NGA KAI-HOKO TAONGA

65. Me pa enei tikanga e whai ake nei ki nga Inia, ki nga Ahiria, me era atu tangata harihari haere i te taonga hei hokohoko ki roto i nga kainga Maori o roto o te takiwa ara:—

- (1) Kia whiwhi rawa taua tangata ki te raihana a te Kaunihera ka ahei ai ki te hokohoko taonga i roto i nga kainga Maori o te takiwa.
- (2) Ko taua raihana me penei i te Ahua B, a ka whaimana mo te takiwa katoa o te Kaunihera a ko te utu mo taua raihana kia rua pauna.
- (3) Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei o te Kaunihera tetahi ranei o nga mema o te Kaunihera i whakamanaia e te Kaunihera hei pera ki te whakaputa i taua raihana.
- (4) Ko nga moni katoa e utua ana mo nga raihana me tuku ki te tari a te Kaunihera.
- (5) Ki te pokanoa te tangata kaore ona raihana ki te hokohoko taonga i roto i nga pa Maori o te takiwa ka whiua ia ki te moni kia kaua e neke ake i te rima pauna.

Ka ahei te Tiamana, te Karaka ranei, tetahi mema ranei o te Kaunihera, te Tiamana ranei o te Komiti Marae o tetahi kainga, kei reira nei tetahi hui e tu ana, ki te whakaputa raihana ki tetahi tangata e hiahia ana ki te hokohoko taonga i taua hui, ko te utu mo taua raihana kia tekau hereni. Mo era atu ahua mahi hokohoko e rima hereni. Ko te mana o taua raihana mo te wa anake o taua hui, kaua e roa atu. Ki te hokohoko taonga tetahi tangata i taua hui, a kaore ona raihana penei, kaore ranei ona raihana i raro i etahi atu o nga tikanga-whakahaere i runga ake nei, ka ahei kia whiua ia ki te moni kia kaua e neke atu i te rima pauna.

Whakahaere mo te Taha ki nga Pipi me era atu kai Pera o Te Moana.

66. (1) Kaua tetahi tangata e hari ki tetahi wahi he kainga Maori, he pa, he wahi kei runga e tu huihui ana etahi whare Maori kua whakaturia he Komiti Marae mo taua wahi, hei kai, i etahi pipi i era atu kai-moana pera ranei no tetahi wahi kua araia te tango kai pera mai i reira.

(2) Mehemea ki te whakaaro o tetahi Apiha Takuta o te Ora, o tetahi Kai-tiroiro ranei o te Ora tera tetahi wahi kua kino, ka ekengia ranei e te kino i runga i te rukenga ki reira i etahi kino, i te hamuti ranei, ka ahei ia ki te tohutohu ki te Kaunihera Maori kia araia taua wahi i raro i nga mana o tenei paero.

(3) Kei reira te Kaunihera Maori i ma runga atu i tona Tiamana whakahau ai i te Tiamana o te Komiti Marae kia whakapiria ki te whare runanga o taua marae ki tetahi atu wahi ranei e tika ana he pukapuka panuitanga whaka-atu ko taua wahi kua araia i raro i nga ritenga o tenei paero.

(4) Ko te whakataunga he tika i whakaturia he panuitanga ki runga i te wahi kua huaina i mua ake nei he whakaatu tena kua rite katoa nga tikanga te whakahaere i raro i tenei paero whakaatu i te nui o taua wahi e araia ana i raro i tenei paero a i te wa e tu tonu ana taua panuitanga i reira he whakaatu tena kei te mau tonu taua arai.

(5) Ko tenei panuitanga ka taea te whakakore i raro ano i nga mana o enei paero.

(6) Ki te takahia e tetahi tangata tenei paero ka ahei kia whiua ia kia utu i te moni kia kaua e neke atu i te \$5.

Ko nga mana i raro i enei paero he mana apiti atu ki, ehara i te mana tango i te turanga o, nga mana i whakawhiwhia e tetahi atu Ture.

K.—MO TE HAURANGI

67. (1) Kaua he waipiro e tukua e haria mai, e inumia ranei ki roto ki tetahi pa, kainga Maori ranei i nga wa katoa.

(2) Mehemea i tu tetahi hui nui i runga i te karanga, me tau ki runga i te tangata, i nga tangata ranei nana te karanga, te whiu mehemea ia, ratou ranei ka tuku, ka mea ranei kia tukua he waipiro ki nga manuhiri ki te tangata whenua ranei, ki etahi ki tetahi ranei o ratou, kia kaua e neke atu i te rima pauna.

(3) Ki te kitea tetahi tangata e haurangi kino ana i roto i tetahi kainga i tetahi hui Maori ranei, e ahei ana kia whiua ia ki te moni kia kaua e iti iho i te rima hereini kia kaua e neke atu i te kotahi pauna.

(4) Tera e mahi hara te tangata Maori, Pakeha ranei mehemea:—

- (a) I a ia e haurangi ana, ka tomo ia ki roto i tetahi whare runanga, whare karakia, i tetahi atu whare ranei o te katoa i roto i te kainga.
- (b) Ka hari ia i te waipiro ki roto i tetahi kainga Maori.
- (c) Ka inu ia, ka mea ranei kia inu tetahi atu tangata i te waipiro i roto i tetahi whare runanga, whare karakia, whare ranei o te Katoa.

A, ko taua tangata me whiu ki te moni kia kaua e iti iho i te rima hereni, kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, a, kia kaua e neke atu i te rua pauna mo ia haranga i muri iho.

L.—TE KAI-TUPEKA

68. Ka whai hara te tangata, ahakoa he Pakeha he Maori ranei, e hoko ana, e hoatu ana ranei i te hikareti, i te tupeka i te torori ranei ki tetahi tamaiti Maori kaore nei ano nga tau i eke ki te tekau ma rima, a e tika ana kia whiua ki te moni kia kaua e neke atu i te rima pauna.

Ka whai hara tetahi tamaiti Maori, kaore nei ano i eke nga tau ki te tekau ma rima, mehemea ia ka kai i te tupeka, i te torori ranei i te hikareti, i tetahi wahi ranei o te hikareti a e tika ana kia whiua ia ki te moni kia kaua e neke atu i te rima hereni mo te hara tuatahi, kia kaua e neke atu i te tekau hereni mo te hara tuarua, kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatoru, mo ia haranga ranei o muri iho.

M.—NGA PUREI MONI

69. Ko te tangata, ahakoa he Maori he aha ranei, e hiahia ana ki te whakatu whare piriote ki roto i tetahi Kainga Maori, a ko te tangata Maori e hiahia ana ki te whakatu whare piriote ki tetahi atu wahi i roto i te takiwa, haunga ia nga taone (engari nga rota Maori i roto i nga taone) me nga kainga Pakeha, me whiwhi i te tuatahi ki te raihana a te Kaunihera, ma te Kaunihera e whakaputa i runga i nga tikanga e whai ake nei:—

- (1) Ko taua raihana me penei i te Ahua C e mau nei i te Kupu Apiti.
- (2) Ko te utu mo taua raihana kia tekau pauna.
- (3) Ko te wa e mana ai taua raihana kia kotahi tau i muri iho i te ra i tuhia ai (haunga ia mehemea ka whakakorea e te Kaunihera i runga i nga tikanga i raro iho nei).
- (4) Ko nga whare piriote me hanga kia whai huarahi mo te hau ki roto ki waho a me ata tiaki pai kia kaua e paru.

Ko nga whare piriote me whai whare paku a wahi hei miminga kia rite ki ta te Apiha Takuta o te Ora ki ta te Kai-tiroiro o te Ora ranei i whakaaro ai e pai ana.

- (5) Me puare nga whare piriote i nga ra noa o te wiki, i waenganui i te 9 o nga haora o te ata me te 10 o nga haora o te po. Ko te tangata e takahi ana i tenei tikanga-whakahaere, ka ahei kia whiua ia ki te moni kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatahi, kia kaua e neke atu i te rua pauna mo te hara tuarua a ki te hara i muri iho e ahei ana kia whakakorea tona raihana.
- (6) E kore e pai kia tukua tetahi tamaiti Maori, kaore nei ano i eke nga tau ki te tekau ma rima, kia purei piriote i roto i tetahi whare piriote whai raihana, a mehemea ka kitea e purei ana i reira, ka ahei kia whiua te tangata i a ia te raihana, te tangata ranei e tiaki ana i te whare piriote, ki te moni kia kaua e neke atu i te rima pauna mo te hara tuatahi, a mo te hara tuarua ka ahei te Kaunihera ki te whakakore i tona raihana.
- (7) Ki te hiahia kia whakahoutia te raihana me tuku mai te tono i mua atu o te wa e mutu ai te mana o te raihana.
- (8) Ko te tamaiti Maori kaore nei ano nga tau i eke ki te tekau ma rima e kitea ana e purei piriote ana ahakoa i hea, ka ahei kia whiua ki te moni kia kaua e neke atu i te rima hereni mo te hara tuatahi, kia kaua e neke atu i te tekau hereni mo te hara tuarua, kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuatoru mo ia haranga ranei o muri iho.

- (9) Ko te tangata nana tetahi whare piriote, teepu piriote ranei i roto i tetahi kainga Maori, a ko te tangata Maori nana tetahi whare pera. teepu pera ranei i tetahi atu wahi i roto i te Takiwa haunga ia nga taone (engari nga rota Maori i roto i tetahi taone Maori) me nga kainga Pakeha, mehemea kaore ia i whiwhi i te raihana ate Kaunihera, ka ahei kia whiua ia ki te moni kia kaua e neke atu i te rua tekau ma rima pauna.
- (10) Ko te tangata e kitea ana e purei moni ana, ahakoa he purei kaari ko etahi atu takaro ranei (haunga ia te piriote ki nga wahi i ata raihana-tia) i roto o te rohe o tetahi kainga Maori, ka ahei kia whiua ia ki te moni kia kaua e neke atu i te tekau hereni mo te hara tuatahi, kia kaua e neke atu i te kotahi pauna mo te hara tuarua, kia kaua e neke atu i te rua pauna mo ia haranga o muri iho.